

بررسی تطبیقی ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در زبان‌های فارسی و چینی بر اساس زبانشناسی پیکره‌ای*

تهمینه بازدار^۱

استادیار گروه زبان‌ها و ادبیات آسیای شرقی (زبان و ادبیات چینی) دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی
دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

دو مقوله زمان دستوری و نمود در دستور زبان جایگاه ویژه‌ای دارند. با کمک زمان دستوری می‌توان به بیان یک عمل یا رویداد در زمان گذشته، حال یا آینده پرداخت و با کمک نمود می‌توان، شروع، پیشرفت یا پایان عمل یا رویدادی را نشان داد. از آنجا که این دو مقوله و نوع بازنمایی آن‌ها در هر یک از زبان‌های فارسی و چینی ویژگی‌های مخصوص به خود را دارند و پژوهش‌های تطبیقی بسیار کمی در این حوزه صورت گرفته است، پژوهش حاضر با کمک زبانشناسی پیکره‌ای، به کمک آمار و با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل کمی و کیفی درصدد یافتن ویژگی‌های این دو مقوله و کشف شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها در این دو زبان است. از نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان در حوزه‌های آموزش زبان، دستور زبان و ترجمه بهره برد. این پژوهش با مشاهده و بررسی ۹۱۸۹ گزاره شامل ۴۱۷۲ گزاره فارسی و ترجمه متناظر آن‌ها به چینی و ۵۰۱۷ گزاره چینی و ترجمه متناظر آن‌ها به فارسی از دو رمان «بوف کور» به زبان فارسی و «دویدن در خیابان‌های پکن» به زبان چینی و ترجمه متناظر آن‌ها به چینی و فارسی استخراج شده‌اند. از این داده‌ها پیکره دو زبانه‌ای فارسی-چینی و چینی-فارسی ساخته شده است و با مشاهده دگرگونی‌های به وجود آمده در فرایند ترجمه در ساختار هر یک از این گزاره‌ها، ویژگی‌های مربوط به آن‌ها، شباهت‌ها و تفاوت‌های اساسی و نوع بازنمایی زمان دستوری و نمود در این دو زبان به دست آمده است. در زبان فارسی، فعل، نقش کلیدی را در جمله دارد و حاوی اطلاعات دستوری نظیر زمان دستوری و نمود است. اما در زبان چینی، اسم، در جمله نقش کلیدی دارد و در بسیاری از جملات فعل، قابل حذف است. از همین روی نمی‌توان دسته‌بندی مشخصی برای زمان دستوری در زبان چینی قائل شد.

واژه‌های کلیدی: زمان دستوری، نمود در دستور زبان، بررسی تطبیقی، زبان فارسی، زبان چینی، زبانشناسی پیکره‌ای.

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۰ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۰۹.

¹ Email: bazdar.tahmineh@ut.ac.ir

A Comparative Study of Features of Tense and Aspect in Persian and Chinese Based on Corpus-Linguistics *

Tahmineh Bazdar¹

Assistant Professor of the Department of Eastern Asian Languages and literatures
(Chinese Language and Literature) at the Faculty of Foreign Languages and
Literatures, University of Tehran, Tehran, Iran.

Abstract

The concepts of tense and aspect have a special place in grammar. Tense can be used to express an action or event in the past, present, or future, while aspect can indicate the beginning, progress, or completion of an action or event. Since these two concepts and their representation in Persian and Chinese have their own specific features, and very few comparative studies have been conducted in this domain, this research aims to find the features of these two concepts and discover their similarities and differences using corpus linguistics, statistics, and quantitative and qualitative analysis methods. The results of this study can be used in language teaching, grammar, and translation. In this research, 9189 propositions including 4172 Persian propositions with their corresponding translations into Chinese and 5017 Chinese propositions with their corresponding translations into Persian extracted from two novels "Blind Owl" in Persian and "Running through Beijing's Streets" in Chinese with their translations into Chinese and Persian were examined. Bilingual corpora of Persian-Chinese and Chinese-Persian were constructed. By observing the changes that occurred during the translation process in the structure of each proposition, the features related to them, similarities and fundamental differences and the type of representation of tense and aspect in these two languages were obtained. In Persian, verb plays a key role in sentence containing grammatical information such as tense and aspect. However, in Chinese noun plays a key role in sentence and the verb can be omitted. Therefore, it is not possible to postulate a clear-cut classification for tense in Chinese.

Keywords:

Tense, Aspect, Persian, Chinese, Corpus-linguistics.

* Received: 09/04/2023 | Accepted: 29/04/2023.

¹ Email: bazdar.tahmineh@ut.ac.ir

۱. مقدمه

زمان دستوری و نمود، دو مقوله اساسی در دستور زبان هستند که در حوزه آموزش زبان خارجی نیز نقش محوری دارند. «زمان دستوری» مقوله‌ای دستوری است که موقعیت زمانی را مشخص می‌کند؛ به عبارت دیگر زمان دستوری شکل دستوری شده‌ی زمان تقویمی است. این مقوله شنونده را قادر می‌سازد تا ترتیب نسبی موقعیت‌های توصیف شده در متن را نیز بازسازی کند (کمری، ۱۹۸۵: ۹). زمان دستوری در دستور زبان کلاسیک به طور عمد به سه دسته گذشته، حال و آینده تقسیم می‌شود.

نمود، بیانگر شیوه‌های متفاوت نگرش گوینده نسبت به زمان درونی یک رویداد یا یک حالت است (کمری، ۱۹۷۶). نمود، ساختار زمانی درونی یک رویداد یا حالت است (اسمیت، ۱۹۹۱: ۹۷)، که این نوع نمود، نمود دستوری نامیده می‌شود. به طور کلی نمود به دو دسته واژگانی و دستوری تقسیم می‌شود. نمود دستوری، نمودی است که با استفاده از ابزارهای دستوری در جمله نشان داده می‌شود و نمود واژگانی با کمک معنی واژگانی خود فعل نشان داده می‌شود.

این دو مقوله از پرخطاترین موارد دستور زبانی برای فارسی آموزان چینی زبان به شمار می‌رود. این امر یادآور می‌شود که علاوه بر در نظر گرفتن مسئله تداخل زبانی، توجه به مواد و منابع آموزشی زبان فارسی به غیر فارسی زبانان نیز بسیار ضروری است. پس از شناخت شباهت‌ها و تفاوت‌های ماهیتی زبان‌ها، در گام بعدی با نگاهی دقیق‌تر به منابع آموزشی می‌توان آنها را بهبود بخشید. برای مثال آیا توضیحات و نحوه آموزش دو مقوله زمان دستوری و نمود در منابع آموزشی به‌ویژه برای فارسی آموزانی که زبان مادریشان، زبانی غیر از زبان‌های هند و اروپایی است، دقیق و کامل است؟ با توجه به توضیحات دستوری ارائه شده در منابع آموزشی، آیا زبان آموزان می‌توانند به‌درستی ماهیت و ویژگی‌های زمان دستوری و نمود را در زبان فارسی بشناسند و از آن مهم‌تر آیا می‌توانند به‌درستی آن‌ها را به کار گیرند؟

مطالعات درباره زمان دستوری و نمود در زبان فارسی روندی طولانی را طی کرده است و تقسیم‌بندی نسبتاً مشخصی دارد. زمان دستوری فارسی به طور کلی، به سه زمان گذشته، حال

و آینده تقسیم می‌شود که هر یک طبقه‌بندی خاص خودش را دارد و نمود در زبان فارسی به طور کلی به دو دسته دستوری و واژگانی تقسیم می‌شود. این دو مقوله همچنین در زبان چینی نیز سال‌هاست که مورد بحث و بررسی زبان‌شناسان و دستورنویسان چینی است و تا به امروز نیز در مورد عدم یا عدم وجود زمان دستوری و نمود در زبان چینی بین زبان‌شناسان چینی اتفاق نظر وجود ندارد. با وجود این اختلاف نظرها، چگونگی می‌توان هر چه بهتر، این دو مقوله را به چینی آموزان فارسی زبان آموخت، به طوری که در مقایسه با زبان مادریشان درک بهتری از تفاوت‌های این دو زبان پیدا کنند و بتوانند به درستی این دو مقوله را به کار ببرند؟

زبان فارسی و زبان چینی، از خانواده زبان‌های مختلفی هستند و ماهیت، ویژگی‌ها و رفتارهای زبانی متفاوتی دارند. به عبارتی با وجود شباهت‌های کلی این دو زبان، تفاوت‌های جزئی آنها، بسیار چشمگیر است. زبان فارسی از خانواده زبان‌های هند و اروپایی است که از نظر ساختار، تصریفی به شمار می‌آید. این ویژگی در افعال فارسی به وضوح به چشم می‌خورد؛ در حالی که زبان چینی از جمله زبان‌های تبتی است و از نظر ساختار، زبانی تک‌هجایی به حساب می‌آید، به طوری که تقریباً تصریف در این زبان نقشی ندارد؛ به این معنی که ساختار واژه‌ها بر حسب نقش دستوری آنها تغییر نمی‌کند و تنها از روی هم‌نشینی آنها بر روی زنجیره گفتار می‌توان به نوع صرفی واژه‌ها و نقش آنها پی برد. این موضوع زمانی در آموزش زبان خارجی اهمیت پیدا می‌کند که معمولاً برای نشان دادن مفاهیم انتزاعی چون زمان دستوری و نمود در زبان فارسی از تصریف کمک می‌گیریم؛ حال آن که در زبان چینی تصریف جایگاهی ندارد. اهمیت این موضوع، هنگام آموزش زبان فارسی به زبان آموزان چینی آشکار می‌شود که هیچ ذهنیتی نسبت به چنین مقولاتی ندارند. پس پرسش اصلی عبارت است از این که چگونه می‌توان مفاهیم انتزاعی از قبیل زمان دستوری و نمود را که در زبان فارسی با تغییرات گسترده ساختار واژه‌ها نشان داده می‌شود، به کسانی که با چنین مقولاتی بیگانه هستند، آموزش داد.

پژوهش حاضر، با کمک زبان‌شناسی پیکره‌ای به ساخت پیکره‌ای دو زبانه از گزاره‌های فارسی-چینی و چینی-فارسی پرداخته است و با استخراج داده‌های مورد نظر و بررسی

کمی و کیفی داده‌ها می‌کوشد تغییرات ساختاری داده‌ها را در فرایند ترجمه تحلیل کند و شناخت دقیقی از ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در این دو زبان ارائه دهد و شباهت‌ها و تفاوت‌های شیوه‌بازنمایی آن‌ها را تبیین نماید.

بدین منظور پژوهش حاضر، با ایجاد پیکره‌زبانی دو زبانه‌ای شامل دو بخش فارسی-چینی و چینی-فارسی و با ساختن پایگاه داده‌ای گسترده‌ای از گزاره‌های فعلی و غیر فعلی از دو رمان معاصر فارسی و چینی و ترجمه مستقیم آن‌ها، به مطالعه و بررسی ساختار و ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در این دو زبان می‌پردازد. در نظر گرفتن ادبیات معاصر به عنوان پیکره‌زبانی و مشاهده و بررسی ترجمه مستقیم گزاره‌های آن به این دلیل است که معیار مشخصی برای اعتبارسنجی، کیفیت و اصالت ترجمه به دست آید. به علاوه، با مشاهده، تحلیل و مقایسه ترجمه‌های متناظر دو متن می‌توان به تفاوت‌ها و شباهت‌های ساختاری و درونی دو مقوله زمان دستوری و نمود در زبان‌های فارسی و چینی دست یافت. از آن‌جا که در زبان فارسی فعل حاوی مفاهیمی چون، زمان دستوری، نمود، وجه، شخص و شمار و ... است، و در واقع محمول چنین اطلاعاتی است، برای دستیابی به ساختار و ویژگی‌های این مفاهیم در زبان فارسی باید به بررسی افعال پردازیم. البته بسیاری از جملات در زبان چینی فاقد فعل هستند. این نوع جملات را جملات گزاره‌ای غیر فعلی می‌نامند. زبان چینی، زبانی است که بخش‌های مختلف جمله از طریق پیوند معنایی درونی باهم ارتباط برقرار می‌کنند؛ به همین دلیل است که تصریف، حروف ربط و حروف اضافه در زبان چینی نقش کمرنگی دارند و حذف فعل در بسیاری از جملات ممکن است، و همین امر است که سبب اختصار جملات در زبان چینی شده است.

نتایج این پژوهش در حوزه‌های آموزش زبان خارجی، تألیف منابع آموزشی، دستور زبان و ترجمه مفید و کاربردی است.

۲. پیشینه پژوهش

مطالعات در زمینه زمان دستوری و نمود در زبان چینی به طور کلی به دو دوره تقسیم می‌شود: ۱. دوره مقدماتی، ۲. دوره توسعه و تعمیق. دوره مقدماتی مربوط به سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۸۰ می‌شود. در این دوره زبان‌شناسان چینی مانند وانگ لی (۱۹۴۳)، لو شو شیانگ (۱۹۴۴)،

گائو مینگ کی (۱۹۸۶، ۱۹۴۸) معتقد بودند که در زبان چینی نمود وجود دارد، اما زمان دستوری وجود ندارد. از سال ۱۹۸۰ تا به امروز در مرحله دوم مطالعات زمان دستوری و نمود قرار داریم. در این دوره بیشتر زبانشناسان مانند وانگ سونگ مائو (۱۹۸۱)، چنگ پینگ (۱۹۸۸)، جانگ جی چینگ (۱۹۹۶) معتقدند که زبان چینی هر دو مقوله زمان دستوری و نمود را دارد ولی در تقسیم بندی آن‌ها اختلاف نظراتی دارند. پژوهش حاضر، معتقد است در زبان چینی هر دو مقوله زمان دستوری و نمود وجود دارد، اما زمان دستوری هنوز به مرحله دستوری شدگی نرسیده است (وانگ ون بین، ۲۰۱۹: ۲۰). به همین خاطر است که برای زمان دستوری در زبان چینی نمی‌توان مانند زبان فارسی تقسیم بندی دقیقی ارائه داد، اما در مورد نمود می‌توان به صورت دقیق‌تر تقسیم بندی ارائه داد که تبیین این مسئله نیازمند پژوهش دیگری است. بازدار و وانگ ون بین (۲۰۲۰) در مقاله‌ای به تحلیل خطای زبان آموزان چینی در دو مقوله زمان دستوری و نمود در زبان فارسی پرداختند. بازدار (۲۰۲۲) در رساله دکتری خود، به طور مفصل به بررسی تطبیقی این دو مقوله در دو زبان فارسی و چینی پرداخته است. تقسیم‌بندی زمان دستوری و نمود در زبان فارسی، تقسیم بندی نسبتاً روشنی دارد. در پژوهش حاضر زمان دستوری در دو دسته مطلق و نسبی و زمان دستوری مطلق در سه دسته گذشته، حال و آینده در نظر گرفته می‌شود. نمود نیز به دو دسته دستوری و واژگانی تقسیم می‌شود.

پژوهش‌های پیشین به عنوان زیربنای انجام این پژوهش، هیچ یک به نتایج مورد نظر این پژوهش دست پیدا نکرده‌اند. از همین روی، نتایج این پژوهش که بر پایه تحلیل‌های کمی و کیفی دقیق و قابل اعتمادی استوار است، بی‌نظیر است.

۳. روش انجام پژوهش

روش انجام این پژوهش، روشی کمی - کیفی است. روش کمی این پژوهش با ساخت پیکره دو زبانه فارسی - چینی و فارسی - چینی و بر اساس آمار انجام گرفته شده است. این پیکره دو زبانه، شامل داده‌های گزاره‌ای دو رمان و ترجمه مستقیم آن‌هاست. رمان اول، رمان

معاصر فارسی «بوف کور» نوشته صادق هدایت، ترجمه مو خونگک^۱، و رمان بعدی، رمان معاصر چینی «دویدن در خیابان‌های پکن»^۲ نوشته شو زچن^۳، ترجمه الهام سادات میرزایا و رضوان زینلی است.

ابتدا، داده‌های دو پیکره دو زبانه فارسی-چینی و چینی-فارسی در قالب دو جدول نشان‌گذاری شده تقسیم بندی شد. جدول اول، جدول گزاره‌های زبان فارسی و ترجمه متناظر آن‌ها به زبان چینی، شامل چهار ستون است. ستون اول شماره صفحه، ستون دوم تمام گزاره‌های فعلی و غیر فعلی رمان فارسی بوف کور، ستون سوم ترجمه متناظر آن‌ها به زبان چینی و ستون آخر توضیحات مربوط به نوع و چگونگی تغییر و تحولات ساختاری یا معنایی و سایر توضیحات است. جدول دوم، جدول گزاره‌های زبان چینی و ترجمه متناظر آن‌ها به زبان فارسی است، این جدول نیز شامل چهار ستون می‌باشد. ستون اول شماره صفحه، ستون دوم تمام گزاره‌های فعلی و غیر فعلی رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن، ستون سوم ترجمه متناظر آن‌ها به زبان فارسی و ستون آخر توضیحات مربوط به نوع و چگونگی تغییر و تحولات ساختاری یا معنایی و سایر توضیحات است.

در گام بعدی، با بهره‌گیری از آمار و نسبت‌هایی که بر اساس این دو جدول به دست می‌آید، با کمک روش تحلیل کیفی، دسته‌بندی این تغییرات و استخراج تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در ساختار گزاره‌ها به دست می‌آید. این بررسی و تحلیل تطبیقی کمک می‌کند تا از دل این شباهت‌ها و تفاوت‌ها، ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در دو زبان و ابزارهای بازنمایی این دو مقوله و ساختار گزاره‌های آن‌ها استخراج شود.

۴. تحلیل کمی داده‌ها

پژوهش حاضر با استخراج تمام گزاره‌های فعلی و غیرفعلی موجود در دو رمان فارسی بوف کور و رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن و بررسی ترجمه متناظر آن‌ها به زبان‌های چینی و فارسی، یک پیکره زبانی دو زبانه شامل ۹۱۸۹ گزاره ایجاد کرده است. این پیکره زبانی

^۱ 穆宏燕

^۲ 跑步穿过中关村

^۳ 徐则臣

شامل ۴۱۷۲ گزاره فارسی و ۵۰۱۷ گزاره چینی است. بر پایه داده‌های جمع آوری شده از این پیکره دو زبانه و مشاهده و تحلیل دگرگونی‌های به وجود آمده در فرایند ترجمه، در ادامه تقسیم‌بندی نسبتاً کاملی از انواع این دگرگونی‌ها در فرایند ترجمه ارائه می‌گردد که در نتیجه آن می‌توان به ویژگی‌های ساختاری و ماهیت زمان دستوری و نمود در دو زبان فارسی و چینی دست یافت.

۴-۱. گزاره‌های رمان فارسی «بوف کور» و ترجمه متناظر آن‌ها به چینی

با استخراج یک به یک گزاره‌های رمان فارسی «بوف کور» که در مجموع به ۴۱۷۲ گزاره می‌رسد و بررسی ترجمه متناظر آن‌ها به زبان چینی و مشاهده تغییرات و دگرگونی‌های به وجود آمده در ساختار گزاره‌ای در طول فرایند ترجمه به طور کلی هفت نوع دگرگونی ساختاری به دست آمد که در ادامه به توضیح هر یک پرداخته می‌شود.

۴-۱-۱. تبدیل فعل در جملات زبان فارسی به اسم در ترجمه جملات به زبان چینی

پس از بررسی ۴۱۷۲ گزاره فارسی موجود در رمان فارسی بوف کور، مشخص شد که ۳۶۵۱ گزاره در فرایند ترجمه بدون دگرگونی به صورت فعلی ترجمه شده است. از آن جا که حضور فعل چه اسنادی چه غیر اسنادی در گزاره‌های زبان فارسی الزامی است، بنای دگرگونی ساختاری در فرایند ترجمه بر مبنای تغییر نوع واژه گذاشته شد و به طور کلی ۵۲۱ گزاره دچار دگرگونی شده‌اند که از این تعداد ۱۵۲ فعل در فرایند ترجمه در زبان چینی به اسم تبدیل شده است که این حدود ۲۹٪ از دگرگونی‌های ساختاری گزاره‌های فارسی را در فرایند ترجمه در برمی‌گیرد.

۴-۱-۲. تبدیل فعل در جملات زبان فارسی به جملات بدون فعل در ترجمه به زبان

چینی

به طور کلی تعداد ۱۴۷ گزاره یا فعل از بین همه گزاره‌های بررسی شده در رمان فارسی بوف کور، در فرایند ترجمه، ترجمه نشده است. در واقع، در زبان چینی حضور فعل در بسیاری از جملات نقش کلیدی ندارد و جمله بدون فعل نیز کامل و دستوری است. این

دگرگونی ۲۸٪ از دگرگونی‌های ساختاری گزاره‌ها را به خود اختصاص داده است که بعد از تبدیل فعل به اسم، دومین دگرگونی رایج در بین تغییرات ساختاری گزاره‌ها در فرایند ترجمه فارسی به چینی محسوب می‌شود.

۴-۱-۳. تبدیل فعل‌های غیر اسنادی در جملات فارسی به جملات وجودی “是” در ترجمه به زبان چینی

به طور کلی تعداد ۵۱ فعل غیر اسنادی از بین گزاره‌های فارسی بررسی شده، در فرایند ترجمه تبدیل به جملات وجودی “是” شده‌اند که این تعداد ۱۰٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است.

۴-۱-۴. تبدیل فعل‌های غیر اسنادی در جملات فارسی به جملات وجودی “在” در ترجمه به زبان چینی

به طور کلی تعداد ۳۵ فعل غیر اسنادی از بین گزاره‌های فارسی بررسی شده، در فرایند ترجمه تبدیل به جملات وجودی “在” شده‌اند که این تعداد ۷٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است.

۴-۱-۵. تبدیل فعل‌های غیر اسنادی در جملات فارسی به جملات وجودی “有” در ترجمه به زبان چینی

به طور کلی تعداد ۳۳ فعل غیر اسنادی از بین گزاره‌های فارسی بررسی شده، در فرایند ترجمه تبدیل به جملات وجودی “有” شده‌اند که این تعداد ۶٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است.

۴-۱-۶. تبدیل فعل‌های غیر اسنادی در جملات فارسی به جملات وجودی “使”、“让”、“令”、“给” در ترجمه به زبان چینی

به طور کلی تعداد ۷۲ فعل غیر اسنادی از بین گزاره‌های فارسی بررسی شده، در فرایند ترجمه تبدیل به جملات وجودی “使”、“让”、“令”、“给” شده‌اند که این تعداد ۱۳٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است. در این میان ۳۲ فعل تبدیل به ساختار “使”

” ۱۸ فعل تبدیل به ساختار “ 上 ”， ۱۸ فعل تبدیل به ساختار “ 令 ” و ۴ فعل تبدیل به ساختار “ 给 ” شده‌اند.

۴-۱-۷. تبدیل فعل در جملات زبان فارسی به ساختارهای چهار کلمه‌ای ضرب المثلی در ترجمه جملات به زبان چینی

به طور کلی ۲۵ فعل از میان گزاره‌های بررسی شده فارسی در فرایند ترجمه به ساختارهای چهار کلمه‌ای ضرب‌المثلی تبدیل شده است که ۵٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است.

۴-۲. گزاره‌های رمان چینی «دویدن در خیابان‌های پکن» و ترجمه متناظر آن‌ها به فارسی

با استخراج یک به یک گزاره‌های رمان چینی «دویدن در خیابان‌های پکن» که در مجموع به ۵۰۱۷ گزاره می‌رسد و بررسی ترجمه متناظر آن‌ها به زبان فارسی و مشاهده تغییرات و دگرگونی‌های به وجود آمده در ساختار گزاره‌ای در طول فرایند ترجمه به طور کلی هفت نوع دگرگونی ساختاری به دست آمد، که در ادامه به توضیح هر یک پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱. تبدیل جملات بدون فعل در زبان چینی به جملات فعل‌دار در ترجمه به زبان فارسی

پس از بررسی ۵۰۱۷ گزاره چینی موجود در رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن، مشخص شد که ۳۶۲۹ گزاره در فرایند ترجمه بدون دگرگونی به صورت فعلی ترجمه شده و ۵۱۶ گزاره به دلایل فرهنگی با سانسور بخش‌هایی از کتاب، حذف و به طور کلی ترجمه نشده است و بقیه گزاره‌ها به تعداد ۸۷۲ عدد در فرایند ترجمه دچار دگرگونی‌های ساختاری شده‌اند. از این تعداد ۵۱۵ گزاره غیر فعلی در جملات چینی که هیچ فعلی در ساختارشان وجود نداشت در فرایند ترجمه تبدیل به ساختارهای فعل‌دار شدند که این تعداد ۵۹٪ از دگرگونی‌ها را در فرایند ترجمه از زبان چینی به فارسی به خود اختصاص داده است.

۴-۲-۲. تبدیل فعل در جملات چینی به مصدر یا ساختار حرف اضافه+ مصدر در ترجمه به زبان فارسی

به طور کلی تعداد ۱۲۹ گزاره دارای فعل در زبان چینی در فرایند ترجمه به فارسی به مصدر یا ساختار حرف اضافه+ مصدر تبدیل شده است که این تعداد ۱۵٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است. در این میان ۷۵ فعل تبدیل به مصدر و ۵۴ فعل تبدیل به ساختار حرف اضافه+ مصدر شده‌اند.

۴-۲-۳. تبدیل فعل در جملات چینی به حرف ربط یا حرف اضافه در ترجمه به زبان فارسی.

به طور کلی تعداد ۵۹ گزاره دارای فعل در زبان چینی در فرایند ترجمه به فارسی به حرف ربط یا حرف اضافه تبدیل شده است که این تعداد ۶٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است. در این میان ۴۷ فعل تبدیل به حرف اضافه و ۱۲ فعل تبدیل به حرف ربط شده‌اند.

۴-۲-۴. تبدیل متمم فعلی در جملات چینی به حرف اضافه یا یک فعل جدید در ترجمه به زبان فارسی

به طور کلی تعداد ۴۶ متمم فعلی در زبان چینی در فرایند ترجمه به فارسی به حرف اضافه یا یک فعل جدید تبدیل شده است که این تعداد ۶٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است. در این میان ۱۳ متمم فعلی تبدیل به حرف اضافه و ۳۳ متمم فعلی تبدیل به یک فعل جدید شده‌اند.

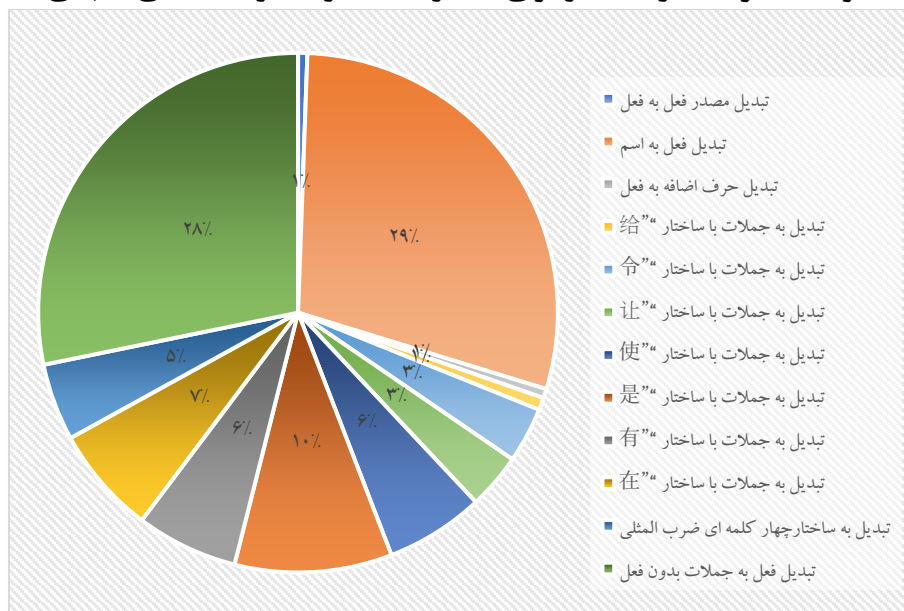
۴-۲-۵. تبدیل جملات وجودی “是” در چینی به یک فعل غیر اسنادی در ترجمه به زبان فارسی

به طور کلی تعداد ۳۴ جمله وجودی با فعل “是” در فرایند ترجمه به فارسی به یک فعل غیر اسنادی تبدیل شده است که این تعداد ۴٪ از کل دگرگونی‌ها را به خود اختصاص داده است.

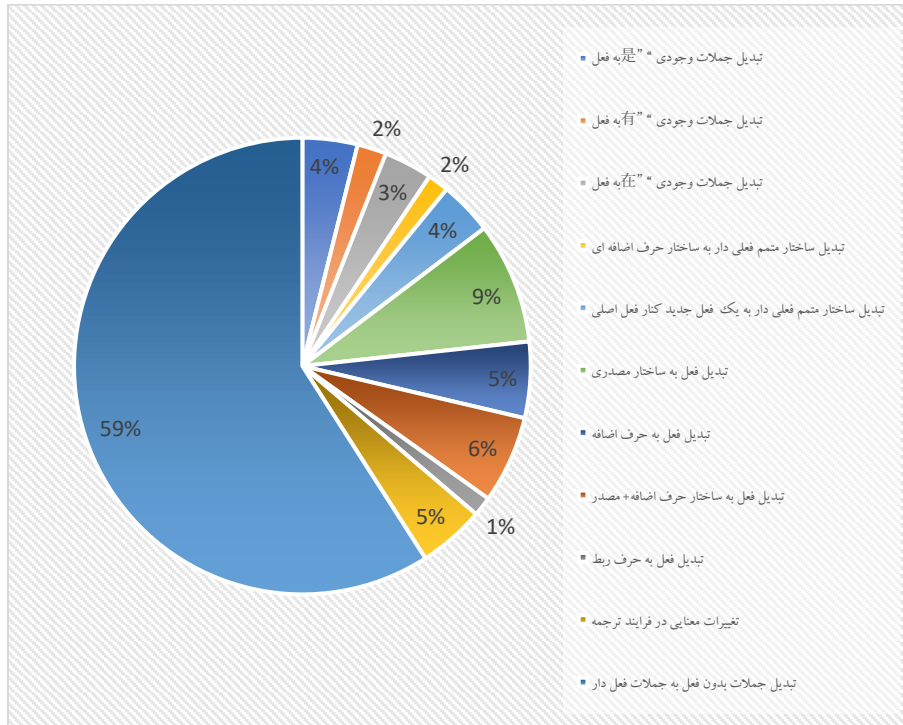
جدول ۲. آمار و درصد گزاره‌های رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن و ترجمه متناظرشان به فارسی

تعداد کل گزاره‌های استخراج شده از رمان چینی "دویدن در خیابان‌های پکن"	تبدیل جملات وجودی "是" به فعل	تبدیل جملات وجودی "有" به فعل	تبدیل جملات وجودی "在" به فعل	تبدیل ساختار متمم فعلی دار به ساختار حرف اضافه	تبدیل ساختار متمم فعلی دار به یک فعل جدید کنار	تبدیل فعل به ساختار مصدری	تبدیل فعل به حرف اضافه	تبدیل فعل به ساختار حرف اضافه+ مصدر	تبدیل فعل به حرف ربط	تغییرات معنایی در فرایند ترجمه	تبدیل جملات بدون فعل به جملات فعل دار	گزاره‌های ترجمه نشده به دلیل سانسور	عدم دگرگونی ساختار گزاره‌ها (ترجمه فعل به فعل)
۵۰۱۷	۳۴	۱۸	۳۰	۱۳	۳۳	۷۵	۴۷	۵۴	۱۲	۴۱	۵۱۵	۵۱۶	۳۶۲۹
درصد	۰.۶	۰.۳	۰.۵	۰.۲	۰.۶	۱.۴	۰.۹	۱.۰	۰.۲	۰.۸	۱۰.۲	۱۰.۲	۷۲.۳
	۷٪	۵٪	۹٪	۵٪	۵٪	۹٪	۳٪	۷٪	۳٪	۱٪	۶٪	۹٪	۳٪

نمودار ۱. نمودار دایره‌ای دگرگونی‌های ترجمه در فرایند ترجمه فارسی به چینی

نمودار ۲. نمودار دایره‌ای دگرگونی‌های ترجمه در فرایند ترجمه چینی به فارسی

۵. تحلیل کیفی داده‌ها

۵-۱. عدم دگرگونی ساختار گزاره‌ها در فرایند ترجمه

بر اساس آمار به دست آمده، تعداد ۳۶۵۱ فعل فارسی، معادل ۸۷.۵۱٪ از کل گزاره‌های فارسی، مستقیماً و بدون تغییر به صورت فعل در زبان چینی، و تعداد ۳۶۲۹ فعل چینی، معادل ۷۲.۳۳٪ از کل گزاره‌های چینی، مستقیماً و بدون تغییر به صورت فعل در زبان فارسی ترجمه شده است. آنچه حائز اهمیت است، این است که درصد بالای عدم تغییر ساختار گزاره‌های فعلی در دو زبان نشان دهنده شباهت ماهیت زمان دستوری و نمود در دو زبان نیست. با بررسی ساختار گزاره‌های فعلی در دو زبان فارسی و چینی می‌توان دریافت که اگرچه بخش بزرگی از افعال به صورت فعل ترجمه شده‌اند و معنای فعلی دارند اما از نظر ساختاری درونی، فعل‌های دو زبان کاملاً با هم متفاوتند. فعل در زبان چینی، واژه‌ای است که شکل ظاهری‌اش تفاوتی با شکل ظاهری اسم در این زبان ندارد و هیچ تغییرات صرفی را نمی‌پذیرد، اما فعل در زبان

فارسی پذیرای تغییرات صرفی بسیاری است و این تغییرات در واقع ابزارهای دستوری نشان دهنده مفاهیم دستوری هستند؛ مانند زمان دستوری، نمود، شخص، شمار، وجه و... می‌توان گفت زبان فارسی، به عنوان زبانی تصریفی استعداد زیادی در دستوری شدن دارد، ولی زبان چینی، زبانی تک هجایی و غیر تصریفی، تمایل کمی به دستوری شدن دارد؛ به همین دلیل است که زمان دستوری در زبان چینی هنوز به مرحله دستوری شدگی نرسیده است و نمی‌توان تقسیم بندی دقیق و مشخصی برای آن ارائه داد. این آمار، همچنین نشان می‌دهد که دگرگونی‌های ساختاری گزاره‌ای از زبان چینی به زبان فارسی بیشتر از دگرگونی‌های ساختاری گزاره‌ای از زبان فارسی به زبان چینی است. این امر دو دلیل اساسی دارد. دلیل اول اینکه، به طور کلی گزاره‌های دارای فعل در زبان چینی کمتر از گزاره‌های دارای فعل در زبان فارسی است. در زبان فارسی تقریباً همه جملات با آوردن فعل کامل می‌شوند و وجود فعل در جمله الزامی است، ولی در زبان چینی بخشی از جملات بدون وجود فعل نیز دستوری و کامل هستند. در زبان چینی، این نوع از جملات بدون فعل ۱۰.۲۶٪ از کل جملات را در بر می‌گیرند. این نوع از گزاره‌ها در فرایند ترجمه به فارسی، به دلیل ماهیت زبان فارسی و ساختار دستوری جملات فارسی، قطعاً دستخوش دگرگونی و افزودن فعل به جمله می‌شوند. دلیل دوم اینکه، در زبان فارسی فعل حامل مفاهیم زمان دستوری و نمود است، ولی در زبان چینی این مفاهیم با استفاده از سایر عناصر در جمله یا با کمک بافت زبانی مشخص می‌شود. به همین دلیل جملات چینی دارای گزاره‌های غیر فعلی یا بدون فعل، به دلیل بیان مفاهیم دستوری زمان و نمود، ناگزیر به دگرگون شدن و تبدیل شدن به فعل در فرایند ترجمه به زبان فارسی هستند. به این دو علت است، که دگرگونی‌ها در فرایند ترجمه چینی به فارسی بیشتر از دگرگونی‌ها در فرایند ترجمه فارسی به چینی به چشم می‌خورد.

۵-۲. طبقه بندی ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در ترجمه چینی گزاره‌های رمان فارسی «بوف کور»

بر اساس داده‌های پژوهش پنج ویژگی اساسی زمان دستوری و نمود در ترجمه چینی گزاره‌های رمان فارسی بوف کور به دست آمده است، که به شرح زیر است.

۵-۲-۱. حذف فعل در فرایند ترجمه جملات فارسی به چینی

در رده شناسی زبان‌ها، زبان فارسی، به عنوان یک زبان ترکیبی شناخته می‌شود. در زبان‌های ترکیبی، روابط نحوی از ترکیب وند با ریشه کلمات نشان داده می‌شود. زبان چینی زبانی تحلیلی است که ساختار واژه‌هایش برای نمایش جایگاه و معنای دستوری‌شان دگرگون نمی‌شود و این زنجیره سخن است که روابط نحوی را مشخص می‌کند. به همین دلیل است که از الزامات دستوری زبان فارسی آوردن فعل در جمله است؛ چون نقش‌های دستوری اساسی جمله به وسیله فعل نشان داده می‌شود، ولی این امر در زبان چینی الزامی نیست. از ویژگی‌های بارزی که در دگرگونی‌های ترجمه گزاره‌های فارسی به چینی مشاهده می‌شود، حذف شدن فعل است. به مثال‌های زیر توجه کنید:

۱. صفحه ۲۰ رمان بوف کور:

الف: چیز دیگری نبود.

ب: 一无所有。

۲. صفحه ۲۷ رمان بوف کور:

الف: هر چند مختصر و ساده باشد.

ب: 一副尽量简洁。

در مثال‌های ۱ب و ۲ب که ترجمه مستقیم جملات ۱الف و ۲الف هستند، از هیچ فعلی استفاده نشده است، اما جملات به لحاظ معنایی کامل و دستوری هستند. این یکی از ویژگی‌های مختص زبان چینی است. تقریباً بیشتر جملاتی که فعل آن‌ها در فرایند ترجمه حذف شده است، در جملات فارسی دارای فعل اسنادی هستند.

۵-۲-۲. تغییر ساختار جملات دارای فعل غیر اسنادی در زبان فارسی به جملات

وجودی چینی در فرایند ترجمه

حدود ۲۸۴٪ از کل فعل‌های فارسی در فرایند ترجمه به جملات وجودی چینی تبدیل شده‌اند. و حدود ۱۶۲٪ از کل فعل‌های فارسی به ساختار جملاتی با کلمات “使”，“令”，“让”，“给”， این جملات وجودی در زبان چینی با یکی از افعال زیر مشخص می‌شود:

الف) جملات وجودی “是”

ب) جملات وجودی “有”

پ) جملات وجودی “在”

همه این جملات در سطح معنایی، معنای وجود داشتن یا موجود بودن می دهند. مثلاً:

۳. صفحه ۱۲ رمان فارسی بوف کور:

الف: دو ماه پیش، نه، درست دو ماه و چهار روز می گذرد.

ب: 已经两个月，不，是两个月零四天。

۴. صفحه ۲۸ رمان فارسی بوف کور:

الف: طول نکشید.

ب: 只有一瞬间。

۵. صفحه ۱۴ رمان فارسی بوف کور:

الف: زیر پایم گذاشتم.

ب: 在脚下

فعل در جملات وجودی در واقع نقش رابط بین نهاد و سایر بخش های جمله را دارد. تبدیل فعل های غیر اسنادی به فعل اسنادی در زبان چینی و ایجاد این نوع از دگرگونی ها در ساختار گزاره ای و تبدیل شدن به جملات وجودی در زبان چینی به نوعی نشان دهنده نقش کمرنگ فعل و نقش کلیدی اسم در جمله است و یا تبدیل شدن به جملاتی با کلمات “使”，“令”，“让” و “给”， این کلمات در زبان چینی بسته به بافت زبانی می توانند نقش فعل یا حرف اضافه را در جمله بگیرند. با توجه به جملاتی که بررسی شد، این کلمات در جملات پیکره زبانی پژوهش حاضر همگی نقش حرف اضافه ای داشته اند؛ زیرا بعد از آن ها اسم و در ادامه جمله فعل دیگری نیز آمده است. به مثال های زیر توجه کنید:

۶. صفحه ۱۰ رمان فارسی بوف کور:

الف: مرا شکنجه می کند.

ب: 使我备受折磨。

۷. صفحه ۱۲ رمان فارسی بوف کور:

الف: باور نکردنی است.

ب: 令人难以置信的是。。。

تبدیل جملات با فعل غیراسنادی فارسی به ساختار حرف اضافه‌ای در زبان چینی، بار دیگر نشان‌دهنده نقش پررنگ اسم در زبان چینی است.

۵-۲-۳. تبدیل فعل جملات فارسی به اسم در فرایند ترجمه به چینی

۳.۶۴٪ از کل فعل‌های فارسی در فرایند ترجمه به چینی به اسم تبدیل شده است. شن جیا شوئن^۱ (۲۰۱۵: ۱۳۸) معتقد است رابطه اسم‌ها و افعال در زبان چینی با زبان‌های هند و اروپایی متفاوت است. او بر این باور بود که افعال در زبان چینی ذاتاً اسم هستند و در واقع فعل‌ها اسم‌های پویایی هستند که مانند فرم مصدری می‌مانند ولی می‌توانند بدون تغییر در شکل ساختاریشان هم نقش اسمی را در جایگاه‌های فاعل یا مفعول بگیرند و هم نقش فعلی را بر عهده بگیرند. در پژوهش حاضر بخشی از فعل‌های فارسی در فرایند ترجمه تبدیل به اسم شده است، جز تشخیص، از روی معنای آن‌ها، همراه داشتن نشانه‌هایی چون، “的” نشانه مالکیت و کلماتی مثل “中”، یا آوردن صفت قبل از آن‌ها می‌تواند اسم بودن آن‌ها را ثابت کند. مثلاً:

۸. صفحه ۱۰ رمان فارسی بوف کور:

الف: می‌نویسم.

ب: 我写的东西

۹. صفحه ۱۳ رمان فارسی بوف کور:

الف: شروع می‌شود.

ب: 城区的起端

^۱ 沈家煊

۵-۲-۴. تبدیل فعل در جملات فارسی به ساختارهای چهار کلمه‌ای ضرب المثلی در فرایند ترجمه به چینی

ساختارهای چهار کلمه‌ای ضرب المثلی در زبان چینی، ساختارهایی هستند که بر اساس پیوند درونی معنای چهار واژه در کنار هم معنی کل جمله به دست می‌آید؛ یعنی در ظاهر ضرب المثل چهار واژه مجزا بدون هیچ پیوند ظاهری کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند ولی در لایه‌های عمیق‌تر معنایی، ارتباط آن‌ها با یکدیگر مشخص می‌شود. این ساختارها بار دیگر نشان دهنده اهمیت اسم در ساختار زبان چینی است. حدود ۵۹٪ از فعل‌های فارسی در فرایند ترجمه به ساختارهای چهار کلمه‌ای ضرب المثلی تبدیل شده‌اند. مثلاً:

۱۰. صفحه ۱۸ رمان بوف کور:

الف: کشیک کشیدم.

ب: 彻夜不眠

۱۱. صفحه ۱۸ رمان بوف کور:

الف: آسایش داشته باشم.

ب: 泰然处之

۵-۲-۵. تبدیل افعال با نمود کامل یا نمود التزامی در فارسی به ساختار متمم فعلی‌دار در فرایند ترجمه به چینی

متمم‌های فعلی، افعال یا صفت‌هایی هستند که در کنار فعل اصلی جمله قرار می‌گیرند و نحوه انجام فعل را از نظر شروع، ادامه یا پایان بازگو می‌کنند. متمم‌های فعلی از مهم‌ترین ابزارهای بازنمایی نمود دستوری در زبان چینی هستند (بازدار، ۲۰۲۲: ۳۷). پس از بررسی افعال رمان فارسی و ترجمه متناظر آن‌ها به زمان چینی مشخص شد که بخشی از گزاره‌ها در زبان فارسی که افعالی با نمود کامل یا نمود التزامی دارند، در فرایند ترجمه به چینی تبدیل به ساختارهای متمم فعلی‌دار می‌شوند. مثلاً:

۱۲. صفحه ۹ رمان بوف کور:

الف: اگر کسی بگوید یا بنویسد.

若谁讲出来或写出来。 ب:

۱۳. صفحه ۱۱ رمان یوف کور:

الف: برای نخستین بار گمان کردم.

ب: 我第一次感受到。

متمم‌های فعلی در زمان چینی می‌توانند نشان‌دهنده نمود دستوری در زبان چینی باشند و به عبارتی نمود کامل دستوری می‌تواند زمان دستوری گذشته را نیز نشان دهد. اما هنوز نمی‌توان با قاطعیت زمان‌های دستوری را در زبان چینی طبقه‌بندی کرد و ابزارهای بازنمایی آن‌ها را برشمرد.

۳-۵. طبقه‌بندی ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در ترجمه فارسی گزاره‌های رمان چینی «دویدن در خیابان‌های پکن»

براساس داده‌های پژوهش پنج ویژگی اساسی زمان دستوری و نمود در ترجمه فارسی گزاره‌های رمان چینی «دویدن در خیابان‌های پکن» به دست آمده که به شرح زیر است.

۳-۵-۱. تبدیل گزاره‌های بدون فعل یا غیر فعلی در جملات چینی به فعل غیر اسنادی در فرایند ترجمه به فارسی

۱۰.۲۶٪ از جملات در رمان چینی بدون فعل هستند که در فرایند ترجمه به فارسی فعل به جمله اضافه شده است. مثلاً:

۱۴. صفحه ۳ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 迷迷蒙蒙一片黄尘。

ب: آسمان تیره را پوشاند.

۱۵. صفحه ۹۱ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 满嘴酒气!

ب: دهنش بوی تند الکل می‌داد.

در مثال‌های فوق فرایند افزودن فعل در ترجمه فارسی اتفاق افتاده است و حدود ۱.۶۱٪ از جملات رمان چینی، جملاتی با کلمات “是”，“有”，“在” بودند که در فرایند ترجمه به فارسی به جملاتی با فعل (اسنادی یا غیر اسنادی) تبدیل شده‌اند. مثلاً:

۱۶. صفحه ۴۲ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 是保密的。

ب: باید مخفی بماند.

۱۷. صفحه ۲۰ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 有脚步声。

ب: صدای پا شنید.

۱۸. صفحه ۵ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 还在身上呢。

ب: هنوز همراهشان بود.

۵-۳-۲. تبدیل ساختار متمم فعلی چینی به یک فعل جدید در کنار فعل اصلی جمله در فرایند ترجمه به فارسی

حدود ۰.۶۵٪ از کل جملات رمان چینی، ساختارهای متمم فعلی دار هستند که در ترجمه به فارسی با اضافه کردن یک فعل جدید در کنار فعل اصلی جمله نشان داده شده است. این تغییر معمولاً به صورت جملاتی با نمود التزامی در زبان فارسی ترجمه شده است. برای مثال:

۱۹. صفحه ۳۱ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 我自己都他妈的关心不过来!

ب: من حتی برای خودم هم نمی‌توانم نگران شوم!

۲۰. صفحه ۸۳ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 你骗不了我!

ب: نمی‌توانی مرا گول بزنی!

این نکته نشان دهنده این است که ابزار بازنمایی نمود کامل در زبان فارسی، همان نشانه‌های دستوری زمان دستوری و وندها و تغییرات تصریفی است که در فعل رخ می‌دهد، اما نمود التزامی در زبان فارسی معمولاً نشانه‌هایی مجزا از تغییرات صرفی دارد، که این نشانه‌ها معمولاً افعالی مثل توانستن، خواستن، قصد کردن و... هستند. در این دگرگونی‌هایی که در فرایند ترجمه به فارسی رخ داده است، می‌توان این امر و تفاوت ابزارهای بازنمایی نمود دستوری را در زبان‌های چینی و فارسی به‌خوبی مشاهده و درک کرد.

۳-۳-۵. تبدیل فعل در جملات چینی به مصدر یا ساختار حرف اضافه + مصدر در فرایند ترجمه به فارسی

در حدود ۲.۵۶٪ از جملات چینی، فعل جمله تبدیل به مصدر یا تبدیل به ساختار حرف

اضافه + مصدر شده است. برای مثال:

۲۱. صفحه ۴ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

果然看见了那家小杂货店。敦煌稍稍安了一点心。 الف:

ب: با دیدن خواربار فروشی کوچک کمی آرام گرفت.

۲۲. صفحه ۵ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

再扔已经晚了。 الف:

ب: برای دور انداختن مدارک خیلی دیر شده بود.

جملات چینی از طریق پیوند معنای واژه‌های گسسته‌ای که در زنجیره گفتار کنار هم قرار گرفته‌اند و در ظاهر ارتباط دستوری معنی داری با هم ندارند، شکل می‌گیرند. جملات چینی عمدتاً نیاز چندانی به استفاده از حروف ربط و اضافه ندارند، اما برعکس در زبان فارسی جملات با استفاده از حروف و کلمات ربط به هم مرتبط می‌شوند و از آنجا که زبان میل به ساده شدن دارد، گاهی در زبان فارسی می‌توان با کمک مصدرهای فعل دو جمله را در قالب یک جمله خلاصه و بیان کرد. به عبارت دیگر جملات در زبان چینی قطعه قطعه و کوتاه هستند ولی در زبان فارسی پیوسته و طولانی‌تر، و کاربرد کلمات و حروف ربط و اضافه به‌وفور به چشم می‌خورد. این نوع دگرگونی در واقع همین ویژگی زبان فارسی را نشان می‌دهد.

۵-۳-۴. تبدیل فعل در زبان چینی به حرف اضافه یا حرف ربط در فرایند ترجمه به فارسی

به طور کلی در حدود ۱.۱۶٪ از جملات رمان چینی، فعل تبدیل به حرف اضافه یا حرف ربط شده است. دلیل این امر نیز همانند دلیلی است که در بخش ۵-۳-۳ ذکر شد. برای مثال:

۲۳. صفحه ۱۳ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 旷夏在床上闭着眼说

ب: کوانگ شی با چشم‌های بسته از روی تخت گفت.

۲۴. صفحه ۸۸ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 过了一会儿,

ب: کمی بعد،

۵-۳-۵. دگرگونی در سطح معنا و اضافه کردن شَمّ زبانی مترجم به ترجمه

فرایند ترجمه، صرفاً فرایندی درون زبانی نیست، بلکه فرایندی بین فرازبانی و بین فرهنگی است. مترجم خوب، مترجمی است که با احاطه بر فرهنگ جامعه خود و درک درست از جامعه زبان مقصد، عناصر زبانی که با فرهنگ در هم آمیخته شده را به خوبی ترجمه کند. در واقع همیشه در متن‌ها ناگفته‌هایی وجود دارد که یک مترجم خوب باید به ترجمه آنها نیز پردازد. ترجمه مستقیم یا تحت الفظی نمی‌تواند رساندن معنای کامل و واقعی متن اصلی را تضمین کند. بنابراین در ترجمه گاهی مترجم باید شَمّ زبانی خود را به کار گیرد تا از سوء تفاهم خوانندگان جلوگیری کند. در فرایند ترجمه رمان چینی به فارسی چند نمونه مشاهده شد که در ادامه چند مثال ذکر می‌شود.

۲۵. صفحه ۹۱ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 信不信 ?

ب: قسم می‌خورم

۲۶. صفحه ۷۸ رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن:

الف: 我三包啊!

ب: گارانتی مادام‌العمر داشته!

در مثال ۲۵ الف واژه چینی “信” به معنی باور داشتن است که در فارسی به صورت «قسم خوردن» ترجمه شده است و در مثال ۲۶ الف، عبارت چینی “三包” نوعی خدمات پس از فروش است که در چین به اجناس فروخته شده تعلق می‌گیرد. در این دو مثال مشاهده می‌شود که مترجم با استفاده از شمّ زبانی خود، ترجمه را برای قابل فهم‌تر شدن تعدل سازی کرده است.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با بررسی ۹۱۸۹ گزاره که شامل ۴۱۷۲ گزاره فارسی است که از رمان فارسی بوف کور استخراج شد و ترجمه متناظر آن به چینی و ۵۰۱۷ گزاره چینی که از رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن استخراج شده و ترجمه متناظر آن به فارسی است. این پژوهش به ویژگی‌های زمان دستوری و نمود در دو زبان فارسی و چینی دست یافت. با مقایسه این ویژگی‌ها، شباهت‌ها و تفاوت‌های بنیادین این دو مقوله در دو زبان مشخص شد. ۸۷.۵۱٪ از گزاره‌های جملات فارسی در فرایند ترجمه به چینی و ۷۲.۳۳٪ از گزاره‌های جملات چینی در فرایند ترجمه به فارسی بدون تغییر باقی ماند، اما مابقی گزاره‌ها دستخوش تغییراتی شد که این تغییرات ویژگی‌های زمان دستوری و فعل را در دو زبان نشان می‌دهند. در واقع، این ویژگی‌ها از مشاهده دگرگونی‌های گزاره‌ها در فرایند ترجمه مستقیم فارسی به چینی و چینی به فارسی به دست آمد. گزاره‌های ترجمه چینی رمان فارسی بوف کور به طور کلی، دارای پنج ویژگی اساسی هستند، و گزاره‌های ترجمه فارسی رمان چینی دویدن در خیابان‌های پکن نیز به طور کلی، دارای پنج ویژگی اساسی هستند. با بررسی این ویژگی‌ها می‌توان دریافت که در زبان فارسی، فعل، نقش کلیدی را در جمله دارد و به دلیل نشانه‌های دستوری که در ساختار فعل یا گروه فعلی نمایش داده می‌شود، زمان دستوری و نمود دستوری تقسیم‌بندی مشخصی دارند و در واقع، تقسیم‌بندی زمان دستوری در زبان فارسی حاوی تقسیم‌بندی نمود دستوری نیز هست. اما در زبان چینی از آنجا که در دگرگونی‌های ترجمه پیداست، اسم، در جمله نقش کلیدی دارد و جایگاه فعل، در زبان چینی اهمیت چندانی ندارد. چه بسا در بسیاری از جملات فعل، قابل حذف است. از همین روی نمی‌توان تقسیم‌بندی دقیقی برای زمان دستوری قائل شد، اما نمود در زبان چینی، به جز ابزار واژگانی، با استفاده از ابزارهای دستوری مستقلی نشان داده می‌شود، این ابزارهای دستوری در بیشتر موارد متمم‌های فعلی هستند، که در کنار فعل جمله به کار برده می‌شوند. از آنجا که تفاوت‌های دو زبان فارسی و چینی در این دو مقوله بیشتر از شباهت‌های آنها است، این دو مقوله را باید در هر یک از زبان‌های فارسی و چینی به صورت مستقل و در چارچوب همان زبان آموزش داد. اشاره به تقسیم‌بندی زمان‌های دستوری در زبان

چینی، در چارچوب تقسیم‌بندی زمان‌های دستوری فارسی یا انگلیسی از مهم‌ترین خطاهایی است که ممکن است مدرس در طول آموزش این مقوله به زبان‌آموزان مرتکب شود.

تعارض منافع: طبق گفته نویسنده، پژوهش حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع است.

منابع و مأخذ

- شو، ز چن. (۱۳۹۷). دویدن در خیابان‌های پکن. ترجمه الهام سادات میرزاتیا و رضوان زینلی. تهران: نگاه.
- هدایت، صادق. (۱۳۱۵). بوف کور. تهران: انتشارات بمبئی.
- Comrie, B. (1976). Aspect. Cambridge: Cambridge University Press.
- Comrie, B. (1985). Tense. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smith, C.S. (1991). The Parameter of Aspect. Dordrecht: Kluwer.
- Bazdar, Tahmineh, 王文斌. (2020). 英语为二语的汉语母语者习得波斯语时体的偏误分析——以波汉时空性差异为视角。《天津外国语大学学报》第27卷第5期: 58-69页。
- Bazdar, Tahmineh. (2022). 波汉时体对比分析——以波汉时空性差异为视角。博士论文, 北京: 北京外国语大学。
- 陈平. (1988). 论现代汉语时间系统的三元结构。《中国语文》第6期: 401-421页。
- 高名凯. (1986). 《汉语语法论》。北京: 商务印书馆。
- Hedayat, Sadegh. (2017). 下猫头鹰. 译者: 穆宏燕. 河南: 河南大学出版社。
- 吕叔湘. (1979). 《汉语语法分析问题》。北京: 商务印书馆。
- 吕叔湘. (1982). 《中国文法要略》。北京: 商务印书馆。
- 王力. (1943). 《中国现代语法》。北京: 商务印书馆。
- 王松茂. (1981). 汉语时体范畴论。《齐齐哈尔大学学报(社会科学版)》第3期: 68-79页。
- 王文斌. (2019). 《论英汉的时空性差异》。北京: 外语教学与研究出版社。
- 徐则臣. (2015). 《跑步穿过中关村》。北京: 北京十月文艺出版社。
- 张济卿. (1996). 汉语并非没有时制语法范畴——谈时、体研究中的几个问题。《语文研究》第4期: 26-31页。
- 张立明. (2018). 《波斯语语法》。广州: 世界图书出版广东有限公司。